

אותה תוך כדי חוותי אותה, חוויית האמן ניתנת אמנם לחקר ולהכנה בלי התיחסות לחוויית הצופה, אך הבנת האמנות לא תהיה שלמה תוך כדי התעלמות מן הצופה שבשבילי יוצר האמן "דבר מה המעולה ממציאות ומוצק מחלום" (ע' 201).

ש. ק.

עונת המכשפה

על עטיפת השער החלקה, המבריקה מצטעצע יאיר הורביץ בפוזה ההולמת את טיבה של אסופת השירים הצנומה מאד. השיר הפותח מפתיע ביפיו. השירים הבאים אחריו מיטשטש שים והולכים עד שאין איכותם אלא איכות צלילית חמקמקה וערפילית. שיריו של הור" ביץ, במיטבם, דומים לצדפה הבוראת בתוכה פנינה יפהפיה, מלוטשת מאד, מבושמת ברצף של מלים מקושטות, היוצרות תחושת ריגע של יפיפות לשמה—יפיפות שלעתים היא מצליחה לטוסך על תחושת חרדה שגופה של עיר צופן בחובו, ותכופות יותר היא מגלה התחכמות באנאלית ומצועצעת.

אכן, במיטבו מתגלה כוהו של הורביץ בשיר הראשון הקרוי "אור חלוני סוגר": "השמיים נקיים היר/וצל מן הגנים לא הביט/במכונה שמש עדנה רחבה רחבה/ובאור יתומות עטר" תה דולקת./שדיברו בה הגנים/נשקפה בחלוני ואיר חלוני סוגר, / נפלאה מאד שחלומה בהלוני/וקונקנות היונמתה מהוויית צל נקיות./ לאשר מלבושיה בווערים/ שיר השירים". לא נופל ממנו השיר השני, "עיר פזורה" ("עיר פזורה שרגיעתה נפלאה מתנתה/ילד שעשור עיה מוות מבטס בה/מהמקום ההוא"), או ה" שיר "חשכה מתחק"; כל אלה מרמזים ש" הירביץ הוא משורר שגופו הם נופי עיר ספוגת שמש ורוויית מועקה. בשירים האחרים

בנוסף לענין הרב שיש בנושא הספר ובעושר החומר המגוון שמובא בו, יש בו בספר עוד תו אפייני המשווה לו ייחוד, והוא איפן הצגת החומר. עלה בידי פרופ' שרפשטיין לספר על אמנים ואמנות באופן ובגישה שהם אמנותיים ביסודם. השילוב המיוחד בין ספוג טאניות וגאמנות לכללים ובין אינטימיות לארובייקטיביות אפייני לסגנון הספר לאפחות מאשר לתכנון. לצד הדבקות במקורות המוב" אים בנוסח "ההערות" והזהירות הפילוסופית המובלעת בהצגת הדברים, נוטה המחבר לע" תים לוותר על הקביעה המופשטת לטובת ההמחשה על-ידי סיפור, ולהציב על מקום המסקנה העיונית—מיטאפורה, על מקום ההס" בר המפורט—רמז מעודן, ועל מקום ביטוי עמדה—התרשמות שאינה מחייבת אך נוטה להיות רבת פנים וכבדת מובן. לא פעם מזכיר המחבר את דברי הגיבור בסיפורו של קרטיין האומר: "לפי בשיוני מוליכני לגבהים אלה. אעשה מה שלבי הפץ" (ע' 78). אף שתמיד נשארת הספוגטאניות מרוסנת במידה המ" אפשרת לקורא להודות עם הדמויות המתו" ארות במישורים ואף בעקפים על ידי בעל הספר. גם בוויחור של המחבר על ההכללה בכלל ועל סיכום בנוסח "יכול האמן בתר" בויות השונות" בפרט יש יותר משמץ של גישה אמנותית המעדיפה—לפחות לפי סוזן ננגר—לאפשר את תפיסת השלם לפני הפר" טים על הכנייה השיטתית של השלם מתוך הפרטים.

ולבסוף, על-דרך הבקורת המשלימה את קו ההפעלות: בספר מסוג זה, שהוא בהכרח סלקטיבי, אין טעם להעלות הצעות לבחירה אחרת של החומר או לאופן אחר של דיון באותו חומר שהוצג. אך מתוך כוונה להעמיד את הדברים בפרספקטיבה המתאימה יש טעם להעיר כי חקר האמן הוא רק אחת משתי דרכי המלך המאפשרות התקרבות לתופעת האמנות ולהבנתה. הדרך השנייה היא חקר הצופה באמנות—כלומר, חוויית הקליטה, התפיסה, העיבוד והתגובה ליצירה האמנותית. אותה מתנה מיוחדת במינה שמגשים לני האמנים—מיתח החיים (ע' 201)—הופכת מתנה רק משום שמצוי מי שיקבלה, והוא נוצר

° בן עמי שרפשטיין: האמן בתרבויות העו" לם; תרגום (מכתב יד אנגלי); גבריאל מוקד; עם עיבד / ספרית אפקים, 1970; 264 עמ'.
° יאיר הורביץ: עונת המכשפה; היוצאת דגה; 1970; 43 עמ'.

את הדרתי / להיעארות הנפש, את מהות / כל הפריכות, / את שפעת / כל הכוחות, / את יהבי / וכל השורות, / את שטות הריצה / ואת עדנתי / את אהבתי / ודמי הפחול — / זכור.

צ.ק.

—המועטים, כאמור—דומה כי חמרי שירתו של הורביץ מתבזבזים לבניית שורות יפות מאד ("פעמוני תנועת הענבים וצלילים מרגוע") וקרות כשענה. בנין שירי של תחביר־שיש ירדד שאינו מכיל בתוכו מאומה.

ז.ד.

עונות

בסיפורי־הקיבוץ של עמוס עוז מאימים התנים מבחוץ על ההווייה הקולקטיבית ומסמלים אף את היצרים החבויים והמבקשים לפריץ מתוכה פנימה. מתחים עזים ודחוסים אלה מיטשטשים בסיפורי־הקיבוץ של צבי לוז, כאילו היכה בהם שרב עמק־הירדן. התמורות מדודות על־פי חליפות הטבע הקבועות מראש, ולכן מהות מאבקו של האדם היא בצורך לאמץ את הכוחות כדי לעמוד איתן בחליפות אלו. "משיכת האדמה מעוצמת בי, לכן מוחזק הנני כל־כך. הימים כמו דגנדה עניקית ואני הציר הקבוע. אך הכוח אינו נשחק. הוא מת־חסם ועומד. כי העמק הוא מקום קשה. הוא מחשל אותו לעמוד."

גיבוריו של לוז חוששים מפני התמורות, שמא לא יוכלו לעמוד בהן, אך הם "עוברים איתן" מרצונם ושללא מרצונם. הקיבוץ שוב אינו הווייה שיש לתהות על קנקנה ועל ייחודה. היא מציאות מושרשת, בעלת־ותק, לא מיתולוגית, שאפשר להתחסס אליה כך או אחרת רק מתוכה. אם יש יצרים המבקשים להתפרץ יוצר הקיבוץ בשבילם חממה מיוֹדת, לחוף הים, ומקציב מעין עונת־ייחום וזמן לאהבהבים. לאחר אביב קצר זה שבים החברים לביתם, להמשך המסע הקצוב.

בשני הסיפורים, "שלומית" ו"באמצע", עומדים הגיבורים בפני משבר נישואים הבא כמעט באותו מועד. החוץ מתגלם בדמות נערה זרה, חסרת ייחוד, המציעה התחדשות. התחדשות זו בסיפור "באמצע" אינה אלא התחדשות מדומה, שכן המשכה אינו אלא המשך הדומה למה שהיה קורה אילו הוסיף הגיבור לחיות עם אשתו הראשונה. ב"שלום־מית" אומר הגיבור לעצמו כי יעזוב את

צרוך שירים

אסיה אברמוב (לבית שיפריין) היא ילידת העיר חרבין אשר בארץ סין וזה לה עשרים שנה וישבת היא בנתניה אשר בארץ־ישראל. "צרוך שירים" הוא לה פירסום ראשון כמשוררת, וזאת משום שעד היום היא מתבטאת ברוסית בלבד. רצה המקרה וישראל זמורה— מוציא־ספרים ומחבר־ספרים ואהב־ספרים ותיק ונודע—גילה את שיריה. כיון שגילה, התפעל. כיון שהתפעל, צרר אחדים מהם בצרוך וישב לתרגמם. כיון שתרגמם, קם והוציאם לאור עולם, אחד מקרא ואחד תרגום.

שמונה־עשר שיר יש בצרוך הזה וכולם שיר־רותים ספורות והמלים שבשורות אף הן ספורות—אחת ושתיים ושלש. אב גילוי מרעיש של כוח־איתנים אין כאן, רוח תמה ומיוסרת יש כאן וראיית־עולם שירית יש כאן, ישרה ורעננה וטהורת־עיניים. אף אלה מן הדברים שאין להקל בערפם בדור המשופע במשוררים רמי־עיניים ומאחזי־עיניים.

כמה מן השירים ראויים בהחלט שיקראם הקורא שנית ושלישית. כך, למשל, השיר "אני חיקרת" (ע' 12), או "פרידה" (ע' 28), או "המרחקים דוממים" (ע' 36). אולי הנפעם שב־כולם, השלם שכולם, הוא זה הקרוי בפשטות "שלי" (ע' 40), שראוי להביאו כאן בשלמותו: את מחזור / יסירי, / את ידי, / ידדי, / את תופת / האמת, / את ועף / האמיתות, /

* אסיה: צרוך שירים (מקור—רוסית, התר־גום: י. זמורה); מתברות לספרות, 1969; 44 עמ'.

** צבי לוז: עונות; הקיבוץ המאוחד; 1970; 188 עמ'.